

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів
України
від 8 серпня 2012 р. № 556-р

СТРАТЕГІЯ реформування системи надання соціальних послуг

Загальна частина

На шляху інтеграції України до ЄС одним із пріоритетних завдань держави є забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, визначених [Конституцією України](#), наближення стандартів життя до європейських.

Узявши на себе зобов'язання щодо перетворення на соціально орієнтовану державу, Україна спрямувала свої дії на підвищення рівня добробуту населення, приділяючи особливу увагу його вразливим групам.

Ця Стратегія визначає цілі та пріоритетні напрями проведення реформи у сфері надання соціальних послуг, передбачає заходи щодо розширення доступу осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, до соціальних послуг, забезпечення їх якості та ефективності.

Стратегія відповідає пріоритетам розвитку держави, що визначені у [Програмі економічних реформ на 2010-2014 роки “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава”](#), [Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод](#) та [Законі України “Про соціальні послуги”](#).

Аналіз ситуації

Протягом останніх років досягнуто певного прогресу у сфері надання соціальних послуг, зокрема, прийнято Закони України [“Про соціальні послуги”](#), [“Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей”](#), [“Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк”](#), розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2007 р. № 178 (Офіційний вісник України, 2007 р., № 28, ст. 1122) схвалено Концепцію реформування системи соціальних послуг, [розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 липня 2008 р. № 1052](#) затверджено план дій з реалізації Концепції реформування системи соціальних послуг на період до 2012 року, [постановою Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 1057](#) затверджено Державну цільову соціальну програму подолання та запобігання бідності на період до 2015 року (Офіційний вісник України, 2011 р., № 80, ст. 2946).

До того ж прийнято [Закон України від 15 березня 2012 р. № 4523-VI](#) “Про внесення змін до деяких законів України щодо надання соціальних послуг”, яким передбачено внесення змін до Законів України [“Про об'єднання громадян”](#), [“Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії”](#), [“Про соціальні послуги”](#) у частині визначення потреб громади у соціальних послугах, їх видах та обсягах, планування та надання послуг з урахуванням визначених потреб, запровадження стандартизації соціальних послуг, залучення до надання соціальних послуг недержавного та приватного секторів шляхом здійснення

соціального замовлення, надання права об'єднанням громадян безпосередньо провадити господарську діяльність без мети отримання прибутку та запровадження диференційованого підходу під час оплати соціальних послуг залежно від доходу їх отримувача.

У державі утворена розгалужена мережа установ та закладів комунальної власності, що надають соціальні послуги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги (далі - особи). Так, у 2011 році діяло понад 3 тис. таких установ та закладів, що надали соціальні послуги більш як 3 млн. осіб. Водночас, за результатами попереднього визначення потреб адміністративно-територіальних одиниць у соціальних послугах, не охопленими такими послугами залишаються понад 1 млн. осіб.

Соціальні послуги також надаються громадськими, благодійними та релігійними організаціями. Громадськими організаціями реалізуються інноваційні проекти, у тому числі проекти, спрямовані на надання соціальних послуг із запобігання виникненню складних життєвих обставин, підвищення рівня професіоналізму соціальних працівників, інших фахівців, що надають соціальні послуги. В окремих регіонах місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування надають фінансову підтримку таким організаціям, а отже, забезпечують розвиток системи надання соціальних послуг, зокрема недержавного сектору.

Разом з тим сучасна система надання соціальних послуг є недостатньо ефективною. На рівні адміністративно-територіальної одиниці не запроваджено ефективні механізми раннього виявлення осіб, планування та надання соціальних послуг з урахуванням визначених потреб. На сьогодні надання соціальних послуг залежить від можливостей наявної мережі установ та закладів комунальної власності, що надають соціальні послуги, що призводить до неможливості повністю задовольняти потреби осіб.

До того ж не проводиться системна робота із залучення до надання соціальних послуг та підтримки, зокрема фінансової, громадських, благодійних та релігійних організацій.

Під час надання соціальних послуг не запроваджено інформаційний обмін інформацією щодо надання інших видів соціальної допомоги, що унеможлиблює застосування комплексного підходу до подолання складної життєвої ситуації особи. При цьому повноваження органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо забезпечення розвитку системи надання соціальних послуг не визначені законодавством.

Соціальні послуги, як правило, задовольняють лише невідкладні потреби вразливих груп населення, не орієнтовані на запобігання виникненню складних життєвих обставин, не формують в осіб навичок реінтеграції у суспільство, що призводить до утримання значної кількості таких осіб під опікою держави; надаються в стаціонарних інтернатних установах та закладах, внаслідок чого не реалізується право осіб проживати у громаді.

[Концепція реформування системи соціальних послуг](#), схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2007 р. № 178 (Офіційний вісник України, 2007 р., № 28, ст. 1122), реалізована не в повному обсязі внаслідок відсутності законодавчого регулювання питань, зокрема, щодо формування соціального

замовлення, визначення потреб адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах, їх видах та обсягах, планування та надання соціальних послуг з урахуванням визначених потреб і запровадження стандартизації зазначених послуг.

Принципи реалізації Стратегії

Система соціальних послуг повинна базуватися на таких принципах:

орієнтованість на задоволення потреб отримувачів соціальних послуг;

адресність їх надання;

залучення отримувача соціальних послуг до самостійного розв'язання власних проблем;

надання соціальних послуг з урахуванням визначених потреб та забезпечення проживання отримувачів таких послуг у територіальній громаді;

створення для суб'єктів, що надають соціальні послуги, рівних умов на ринку таких послуг;

якість та ефективність надання соціальних послуг;

прозорість надання таких послуг.

Мета та основні напрями реалізації Стратегії

Метою Стратегії є забезпечення доступності осіб до соціальних послуг, підвищення якості та ефективності їх надання.

Для досягнення зазначеної мети необхідно:

запровадити механізм запобігання виникненню складних життєвих обставин та удосконалити систему управління, координації і взаємодії суб'єктів, що надають соціальні послуги;

модернізувати наявну інфраструктуру соціальних послуг та створити конкурентний ринок зазначених послуг шляхом впровадження механізму стимулювання суб'єктів, що надають соціальні послуги, до постійного підвищення рівня якості таких послуг;

розширити перелік соціальних послуг, що надаються за місцем проживання їх отримувачів;

затвердити перелік соціальних послуг та запровадити їх стандартизацію з метою забезпечення надання гарантованого державою обсягу соціальних послуг;

визначити критерії діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги;

розробити і запровадити методикку проведення оцінки потреб дитини та її сім'ї як обов'язкову умову для планування та надання соціальних послуг;

удосконалити систему проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг шляхом застосування методики оцінювання результативності таких послуг, ефективності діяльності суб'єктів, що їх надають;

створити незалежні інспекції та запровадити громадський моніторинг якості соціальних послуг;

забезпечити оптимізацію використання коштів державного, місцевого бюджетів та інших джерел для фінансування соціальних послуг, що дасть змогу вплинути на ефективність їх надання, а також удосконалити методику проведення розрахунку вартості послуг;

забезпечити підвищення статусу соціальних працівників, інших фахівців, що надають соціальні послуги, та запровадити механізм їх соціальної захищеності; удосконалити систему підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації таких працівників та фахівців.

Для запровадження механізму запобігання виникненню складних життєвих обставин та удосконалення системи управління, координації і взаємодії суб'єктів, що надають соціальні послуги, необхідно:

провести комплексний аналіз законодавства у сфері надання соціальних послуг та проведення соціальної роботи з метою забезпечення запобігання виникненню складних життєвих обставин;

запровадити порядок визначення потреби адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах;

планувати та організовувати надання соціальних послуг з урахуванням визначених потреб адміністративно-територіальної одиниці та осіб;

залучати до планування та надання соціальних послуг, проведення моніторингу їх якості суб'єктів, що надають соціальні послуги, у тому числі громадські, благодійні та релігійні організації;

провести інвентаризацію соціальних послуг і створити реєстри надавачів та отримувачів соціальних послуг;

забезпечити розширення переліку соціальних послуг для осіб, зокрема послуг, надання яких спрямоване на підвищення здатності батьків забезпечувати розвиток та виховання дитини;

удосконалити порядок ведення звітності щодо надання соціальних послуг та забезпечити її прозорість;

забезпечити здійснення громадського контролю за наданням соціальних послуг;

створити інформаційну базу соціальних послуг, що дасть можливість запровадити комплексний підхід до подолання складних життєвих обставин осіб з урахуванням відомостей про надання усіх видів підтримки, у тому числі соціальних виплат, послуг і пільг;

забезпечити отримання соціальних послуг за принципом “єдиного вікна” для комплексного вирішення проблемної ситуації осіб;

удосконалити механізм координації співпраці міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування із суб'єктами, що надають соціальні послуги; забезпечити міжвідомчу співпрацю фахівців, діяльність яких пов'язана з подоланням складних життєвих обставин осіб, з метою підвищення ефективності соціальних послуг.

Для модернізації діючої системи надання соціальних послуг та створення конкурентного ринку таких послуг шляхом упровадження механізму стимулювання суб'єктів, що надають соціальні послуги, до постійного підвищення рівня якості зазначених послуг, необхідно:

забезпечити надання соціальних послуг за принципом раннього виявлення осіб та сімей з дітьми;

удосконалити порядок взаємодії органів державної влади, підприємств, установ та організацій, діяльність яких пов'язана з подоланням складних життєвих обставин осіб, зокрема, у сфері освіти, охорони здоров'я і соціального захисту осіб;

розробити та запровадити механізм закупівлі послуг, зокрема побутових, надавачами соціальних послуг;

розробити і затвердити державні стандарти соціальних послуг, що встановлюють вимоги до умов надання соціальних послуг та їх якості, визначають види та обсяги таких послуг для соціальних груп;

запровадити диференційовану плату за соціальні послуги залежно від доходу отримувачів таких послуг;

запровадити механізм соціального замовлення для посилення конкуренції серед суб'єктів, що надають соціальні послуги, та стимулювання підвищення якості таких послуг;

розробити та запровадити механізм фінансування соціальних послуг за принципом “гроші ходять за отримувачем послуг”;

запровадити моніторинг і контроль якості та ефективності послуг для оцінювання ступеня відповідності послуг потребам їх отримувачів, рівня його задоволення, якості, своєчасності та ефективності наданої послуги;

удосконалити порядок підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації соціальних працівників та інших фахівців, що надають соціальні послуги.

Для розширення переліку соціальних послуг, що надаються за місцем проживання отримувачів послуг і залучення таких отримувачів до активного суспільного життя необхідно:

забезпечити визначення потреб адміністративно-територіальної одиниці у соціальних послугах, у тому числі із залученням громадських, благодійних та

релігійних організацій і розробити короткострокові та довгострокові плани розвитку системи надання соціальних послуг у відповідній громаді;

забезпечити діяльність фахівців із соціальної роботи центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, пов'язану з раннім виявленням сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах;

забезпечити взаємодію соціальних працівників, інших фахівців, що надають соціальні послуги, з іншими фахівцями, зокрема вчителями, лікарями, дільничими інспекторами;

впроваджувати надання інноваційних соціальних послуг, що надаються отримувачеві вдома, у тому числі альтернативних послугам з догляду в стаціонарних інтернатних установах та закладах;

розробити заходи з реорганізації стаціонарних інтернатних установ та закладів, зокрема шляхом утворення при таких установах та закладах відділень денного, тимчасового перебування, для забезпечення можливості проживання отримувачів соціальних послуг вдома;

запровадити механізм невідкладного реагування для забезпечення захисту осіб, особливо дітей, у разі виникнення загрози їх життю і здоров'ю;

створити систему інформування населення про наявні соціальні послуги;

проводити постійну роботу з формування позитивної громадської думки про користь соціальних послуг, що надаються за місцем проживання їх отримувачів;

запровадити проведення регулярної інформаційної роботи з питань запобігання маргіналізації населення з урахуванням особливостей соціальних груп;

забезпечити під час надання соціальних послуг співпрацю місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з громадськими, благодійними та релігійними організаціями.

Очікувані результати

Виконання Стратегії сприятиме реалізації єдиної державної політики у сфері реформування системи надання соціальних послуг, що дасть змогу:

створити ефективну систему надання соціальних послуг, підвищити їх якість та рівень задоволення потреб отримувача таких послуг;

оптимізувати діючу мережу установ та закладів комунальної власності, що надають соціальні послуги;

запровадити надання інноваційних соціальних послуг, що сприятиме доступності та задоволенню у повному обсязі потреб осіб у соціальних послугах;

підвищити ефективність використання бюджетних коштів.

Реалізація Стратегії сприятиме створенню умов для правового, економічного та організаційного забезпечення реформування системи надання соціальних послуг, а отже, дасть змогу забезпечити широкий доступ осіб до якісних та ефективних соціальних послуг.

Моніторинг та оцінка

Напрями, за якими оцінюються результати реалізації Стратегії:

планування та надання соціальних послуг з урахуванням визначених потреб адміністративно-територіальної одиниці;

розширення переліку соціальних послуг, що надаються за місцем проживання, на 30 відсотків;

збільшення кількості осіб, яким надаються соціальні послуги, на 25 відсотків;

зменшення чисельності осіб, що отримують соціальні послуги у стаціонарних інтернатних установах та закладах, на 25 відсотків.

Для досягнення цілей Стратегії необхідно розробити і затвердити план заходів з реалізації Стратегії з відповідними фінансовими розрахунками.

Реалізація Стратегії здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, інших джерел.

Обсяги фінансування заходів з реалізації Стратегії уточнюються щороку з урахуванням можливостей державного бюджету.